

УДК 378:37.091.12.011.3-051:62/64

Газука Т. А.

ORCID 0000-0002-1783-1869

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти та безпеки життєдіяльності
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: tanya.gazuka0510@gmail.com

Плуток О. В.

ORCID 0000-0002-3063-4667

Кандидат пед. наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти та безпеки життєдіяльності
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: erlutook@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

За сучасного стану розвитку суспільства, що знаменує перехід до високотехнологічних інформаційних систем, виникає потреба в переорієнтації освітніх стандартів та зміні підходів до освіти. Інноваційним підходом до підготовки педагогічних кадрів визнано компетентнісний підхід.

У статті привертається увага до проблеми впровадження компетентнісного підходу до підготовки майбутнього педагога професійного навчання учнів. Зважаючи на особливості професійної діяльності з підготовки кваліфікованих спеціалістів, у структурі професійної компетентності педагога професійного навчання виокремлено технологічну компетентність, виявлено її зміст та місце в підготовці майбутнього педагога професійного навчання за спеціалізаціями.

Метою дослідження стало з'ясування педагогічних умов формування технологічної компетентності майбутнього педагога професійного навчання в умовах фахової підготовки.

Методологією дослідження слугували ідеї системного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, компетентнісного та технологічного підходів в освіті.

Наукова новизна. На основі теоретичного аналізу професійної діяльності педагога професійного навчання, що інтегрує у собі педагогічну та інженерну складову виокремлено технологічну складову його професійної компетентності, та з'ясовано педагогічні умови формування означеної якості у фаховій підготовці майбутніх педагогів професійного навчання.

Висновки Окреслені педагогічні умови формування технологічної компетентності майбутнього педагога професійного навчання учнів потребують подальшої експериментальної перевірки ефективності їх запровадження у фахову підготовку бакалаврів та магістрів з галузі знань – 01 – Освіта / Педагогіка, спеціальність – 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Ключові слова: компетентнісний підхід, педагог професійного навчання, технологічна компетентність.

Постановка проблеми. Орієнтація на компетентнісний підхід в освіті, як зазначається в державних освітніх документах, зумовлена потребою в переході від простого накопичення знань до формування умінь навчатися, оволодіння навиками пошуку інформації, здатності до самонавчання упродовж життя.

За таких умов компетентнісний підхід сприяє вирішенню проблеми надання молодій людині можливостей інтегруватися в різні соціуми, активно діяти, бути конкурентноздатною на ринку праці.

Серед основних завдань у виборі орієнтації освіти на компетентнісній основі визначено розроблення стандартів вищої освіти зорієнтованої на компетентнісний підхід, узгоджених з новою структурою освітньо-кваліфікаційних рівнів Національної рамки кваліфікацій.

З метою модернізації освітніх і професійних стандартів в Україні за сприяння Європейського фонду освіти (ЄФО) та зацікавлених сторін (стейкхолдерів) формується відповідна законодавчо-нормативна база, розбудовується нова інноваційна Національна система кваліфікацій, що являє собою системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів.

Національна рамка кваліфікацій ґрунтується на європейських і національних стандартах та принципах забезпечення якості освіти, враховує вимоги ринку праці до компетентностей працівників та запроваджується з метою гармонізації норм законодавства у сферах освіти і соціально-трудова відносин, сприяння національному та міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні, налагодження ефективної взаємодії сфери освіти і ринку праці [2].

Компетентнісно орієнтований підхід до формування змісту освіти став новим концептуальним орієнтиром для освітянської спільноти в Україні. На думку сучасних українських педагогів, він є одним із ключових чинників, що сприяє модернізації змісту освіти й доповнює освітні інновації з реалізації сучасних освітніх цілей.

Національна академія педагогічних наук України активно здійснює фундаментальні дослідження компетентнісно орієнтованої освіти, що пов'язані з упровадженням компетентнісного підходу в усіх ланках галузі освіти. Цій проблемі присвячені праці таких українських учених, як І. Бех, Н. Бібік, А. Богуш, Л. Ващенко, І. Єрмаков, В. Жигір, О. Локшина, В. Луговий, О. Овчарук, Н. Побірченко, О. Пометун, В. Радкевич, О. Савченко та інших.

Проблема компетентнісного підходу у контексті вищої освіти знайшла своє відображення у працях науковців: Бобрицька В., Бондар В., Волощук І., Драч І., Луговий В., Мішеніна Т., Побірченко Н. та інших.

Розробкою проблеми впровадження компетентнісного підходу в професійну підготовку майбутніх педагогів займалися науковці: Богуш А., Гончаренко Л., Коваль В., Тархан Л. та інші.

Проте залишається ряд невирішених питань формування технологічної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання технологічного профілю.

Мета дослідження: з'ясувати педагогічні умови формування технологічної компетентності майбутнього педагога професійного навчання в умовах фахової підготовки.

Методологічною основою дослідження виступили концептуальні положення компетентнісного підходу в освіті, провідні положення законодавчих документів про освіту: Закону України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Національної стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки», положення гуманістичного, індивідуально-особистісного, креативного, діяльнісного, інтегративного підходів в освіті.

Наукова новизна статті полягає в обґрунтуванні педагогічних умов формування технологічної компетентності майбутнього педагога професійного навчання технологічного профілю в умовах фахової підготовки.

У з'ясуванні педагогічних умов формування технологічної компетентності майбутнього педагога професійного навчання варто враховувати сутнісні ознаки досліджуваної якості.

Компетентнісний підхід, як критерій педагогічної інноватики, дає можливість визначити результативність та ефективність педагогічної діяльності.

У редакції до постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519 щодо цілей застосування Національної рамки кваліфікацій компетентність визначається як динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [2].

Щодо професійної освіти то компетентність є сукупність знань і умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію [4].

У навчальному посібнику з педагогіки сутність професійної компетентності педагога визначається як особистісні можливості учителя, які дозволяють йому самостійно й ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу. Для цього потрібно знати педагогічну теорію, уміти застосовувати її в практичній діяльності [3].

У професійній компетентності вчителя вчені традиційно виділяють наступні компоненти:

- наукова компетентність;
- методична компетентність;
- психолого-педагогічна компетентність;
- технологічна компетентність.

Технологічна компетентність як складова професійної компетентності майбутнього педагога є важливим підґрунтям для успішної подальшої професійної діяльності у реалізації ідей індивідуально-особистісного, креативного, гуманістичного навчання.

Сформована технологічна компетентність є програмним результатом професійної підготовки майбутнього педагога професійного навчання як на першому (бакалаврському), так і на другому (магістерському) рівнях, що відображено у відповідних програмних результатах підготовки з галузі знань – 01 – Освіта / Педагогіка, спеціальність – 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями) [5; 6].

Технологічна компетентність педагога професійного навчання має свої особливості, зумовлені тим, що у підготовці майбутніх кваліфікованих спеціалістів педагогу необхідно володіти не лише педагогічною, а й інженерною компетенцією, тобто технологічна компетентність педагога професійного навчання має як педагогічну так і інженерну складову.

Так, відповідно до затвердженого стандарту вищої професійної освіти, передбачаються програмні результати навчання, що відображають формування технологічної компетентності майбутнього педагога професійного навчання через оволодіння психолого-педагогічним інструментарієм організації освітнього процесу, формування умінь проєктувати і реалізувати навчальні, розвивальні проєкти, застосовувати у професійній діяльності сучасні дидактичні та методичні засади викладання навчальних дисциплін і обирати доцільні технології та методики в освітньому процесі, та використовувати освітні технології і забезпечувати їх навчально-методичний супровід з метою створення сприятливого освітнього середовища.

Формування інженерної складової технологічної компетентності майбутнього педагога професійного навчання націлене на освоєння майбутнім фахівцем технологій галузі/сфери, здатного аналізувати ефективність проєктних рішень пов'язаних із підбором, експлуатацією, удосконаленням, модернізацією технологічного обладнання та устаткування галузі, здатного виконувати розрахунки технологічних процесів у галузі відповідно до спеціалізації [5; 6].

Таким чином, технологічна компетентність майбутнього педагога професійного навчання є важливим компонентом професійної підготовки та являє собою цілісне інтеграційне особистісне утворення яке характеризується знаннями вміннями, нормами та можливостями здійснення творчої реалізації технологічного підходу у професійному навчанні учнів.

Важливим кроком реалізації програмних результатів підготовки майбутнього педагога професійного навчання щодо формування технологічної компетентності є з'ясування педагогічних умов досягнення окреслених цілей.

У педагогічних дослідження умова, як педагогічний фактор визначається як обставина, від наявності чи зміни якої залежить наявність чи зміна чогось іншого, що називається в такому разі обумовленим, передумова, яка робить можливим здійснення навчально-педагогічного процесу [4].

У з'ясуванні педагогічних умов успішного формування технологічної компетентності майбутнього педагога професійного навчання варто виходити із структури професійної компетентності педагога, що об'єднує:

- особистісну складову (етичні та соціальні позиції й установки, риси особистості спеціаліста);
- когнітивну складову (наявність системи педагогічних і спеціальних предметних знань);
- операційно-технологічну складову (володіння методами, технологіями, способами педагогічної взаємодії, методами навчання даного предмета) [3].

Отже, враховуючи сутність та структуру технологічної компетентності майбутнього педагога професійного навчання вважаємо, що ефективне формування цієї якості можливе при наявності наступних педагогічних умов.

Перша умова. Забезпечення позитивної мотивації до оволодіння педагогічними технологіями навчання спеціальних предметів за спеціалізаціями. Забезпеченню цієї умови сприятимуть формування у майбутніх педагогів позитивної мотивації до оволодіння обраною спеціальністю, розвиток їхнього позитивного ставлення до навчання, прагнення до досягнення успіху в навчальній і майбутній професійній діяльності, усвідомлення значення оволодіння педагогічними технологіями у професійному розвитку та подальшій професійній діяльності.

Друга умова. Використання педагогічних технологій у процесі формування професійної компетентності майбутніх педагогів. Зазначена умова сприятиме забезпеченню формування важливого компонента професійної підготовки, що охоплює систему знань, умінь, норм і цінностей.

Успішне оволодіння педагогічними технологіями навчання кваліфікованих спеціалістів передбачає формування у майбутнього педагога педагогічних якостей і здібностей, тобто відповідного рівня педагогічної майстерності, розвиток його творчого потенціалу та рівня науково-методичної підготовки шляхом ознайомлення майбутніх педагогів з теорією і практикою використання педагогічних технологій у навчанні учнів обраній спеціальності.

Третя умова. Формування практичного досвіду впровадження педагогічних технологій в педагогічну практику професійного навчання.

Забезпеченню реалізації педагогічних умов формування технологічної компетентності майбутнього педагога професійного навчання сприятиме відображення змісту педагогічних технологій у навчальних планах і програмах підготовки майбутнього педагога професійного навчання; формування власного досвіду застосування педагогічних технологій у процесі педагогічних практик та вирішенні проблематики науково-дослідної роботи.

Реалізації педагогічних умов формування технологічної компетентності майбутнього педагога професійного навчання сприятиме впровадження у процес фахової підготовки майбутнього педагога інноваційних технологій навчання на компетентнісній основі та інтегративного спецкурсу «Педагогічні технології у професійному навчанні учнів», спрямованого на формування позитивної мотивації, поглиблення знань і практичних вмінь щодо впровадження педагогічних технологій в професійне навчання учнів.

На реалізацію і перевірку ефективності педагогічних умов формування технологічної компетентності майбутнього педагога професійного навчання учнів за обраною спеціалізацією будуть спрямовані наші подальші пошуки.

References

1. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 23-30.
Holovan' M. S. (2008). Kompetentsiya i kompetentnist': dosvid teorii, teoriya dosvidu [Golovan MS Competence and competence: the experience of theory, the theory of experience]. *Vyshcha osvita Ukrayiny – Vyshcha osvita Ukrayiny*, 2008, № 3.
2. «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій». *Офіційний вісник України*, 2011 р., № 101, ст. 3700; 2019 р., № 49, ст. 1676.
«Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii» [«On approval of the National Qualifications Framework»]. *Ofitsiyniy visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 2011, № 101, st. 3700; 2019. № 49, st. 1676.
3. Педагогіка: Навчальний посібник: для студ. вищ. навч. закладів. / Н. Є. Мойсеюк. Вид. 5-те, доп. і перероб. Київ: Б.в. 2007. 655 с.
Moiseiuk, N. Ye. (2007). Pedahohika: navchalnyi posibnyk : dlia stud. vyshch. navch. zakladiv. Vyd. 5-te, dop. i pererob. [Pedagogy: Textbook: for students. higher textbook institutions]. Kyiv, Ukraine: B.v.
4. Професійна освіта: Словник: Навч. пос. / Уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ: Вища школа, 2000. 149 с.
Profesiina osvita: Slovnyk: Navch. pos. [Vocational education: Dictionary: Textbook. pos.]. Kyiv, Ukraine: Vyshcha shkola, 2000.
5. Стандарт вищої освіти України перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 – «Освіта / Педагогіка», спеціальність 015 – «Професійна освіта (за спеціалізаціями)». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/11/22/2019-11-22-015-B.pdf> (дата звернення: 21.01.2021).
Standart vyshchoi osvity Ukrainy pershyi (bakalavrskyi) riven, haluz znan 01 – «Osvita / Pedahohika», spetsialnist 015 – «Profesiina osvita (za spetsializatsiiamy)» [Standard of higher education of Ukraine first (bachelor's) level, branch of knowledge 01 – «Education / Pedagogy», specialty 015 – «Professional education (for specializations)»]. Retrieved from : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/11/22 /2019-11-22-015-B.pdf>.
6. Стандарт вищої освіти України другий (магістерський) рівень, галузь знань – 01 – Освіта / Педагогіка, спеціальність – 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/11/20/015_profesiyna_osvita_mahistr.pdf
Standart vyshchoi osvity Ukrainy druhyi (mahisterskyi) riven, haluz znan – 01 – Osvita / Pedahohika, spetsialnist – 015 – Profesiina osvita (za spetsializatsiiamy) [Standard of higher education of Ukraine (master's) level, branch of science - 01 - Education / Pedagogy, specialist - 015 - Profession education (for specializations)]. Retrieved from : https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/11/20/015_profesiyna_osvita_mahistr.pdf.

Hazuka T.

ORCID 0000-0002-1783-1869
PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Professional Education
and Life Safety Protection Department,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: tanya.gazuka0510@gmail.com

Plutok O.

ORCID 0000-0002-3063-4667
PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Professional
Education and Life Safety Protection Department,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: eplutok@gmail.com

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF TECHNOLOGICAL COMPETENCE OF THE FUTURE TEACHER OF PROFESSIONAL TRAINING

With the current state of development of society, which marks the transition to high-tech information systems, there is a need to reorient educational standards and change approaches to education. Competence approach is recognized as an innovative approach to teacher training.

The article draws attention to the problem of implementing a competence-based approach to the preparation of future teachers of professional training of students. Taking into account the peculiarities of professional activity on training the qualified specialists in the structure of professional competence of a teacher of professional training, technological competence is singled out and its content and place in preparation of future teacher of professional training on specializations is revealed.

***The purpose of the study** was to clarify the pedagogical conditions for the formation of technological competence of the future teacher of professional training.*

***The research methodology** was the conceptual principles and ideas of systematic, personality-oriented activity, competence and technological approaches in education.*

***Scientific novelty.** Based on the theoretical analysis of the professional activity of a vocational teacher, which integrates pedagogical and engineering components, the technological component of his professional competence is singled out, and the pedagogical conditions of formation of the specified quality in professional training of future vocational teachers are clarified.*

***Conclusions.** The outlined pedagogical conditions for the formation of technological competence of the future teacher of vocational education of students require further experimental verification of the effectiveness of their introduction to the professional training of bachelors and masters in knowledge – 01 – Education / Pedagogy, specialty – 015 – Vocational Education (by specialization).*

***Keywords:** competence approach, teacher of professional training, technological competence.*

Стаття надійшла до редакції 10.02.2021

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **С. І. Стрілець**